

Dr. Dušan Rutar

O DRUŽBENI PRAVIČNOSTI

On Social Justice

Napredni koncepti družbene pravičnosti imajo skupni imenovalac, ki ga morda najbolje izrazi francoski filozof Jacques Rancière: »Umetnost kot izvajanje občutljivosti lahko v kompleksni igri družbenih moči in njenih kontekstov potrjuje oblast, lahko jo ignorira, lahko pa jo celo artikulira oz. osvetluje, jo izziva in redči.« (cit. po Eduardo C. B. Bittar. *Semiotics, Law & Art: Between Theory of Justice and Theory of Law*. Springer International Publishing; Springer, 2021: 38). Vse to zmore umetnost, zmore tudi znanost in zmorejo nekatere vsakdanje prakse, o katerih bomo spregovorili v nadaljevanju. A temeljna ideja je vsakič enaka: ljubezen do življenja (amor fati), zaradi katere žanjemo humanost ljudi. Sklep je na dlani. Ne obstaja družbena pravičnost brez ljubezni do življenja, brez solidarnosti in brez ljudi, ki živijo solidarnost in se upirajo oblastnim razmerjem. Ne temu ali onemu konkretnemu oblastniku, temveč sistemu, razmerjem moči, ki vplivajo tudi na oblastnike same, ne le na njihove »podložnike«.

Ljubezen do življenja lahko v najširšem smislu torej vidimo kot tisto, ki povečuje humanost ljudi in tega, kar imajo lahko med seboj. Povečuje se sorazmerno z vzgajanjem državljanstva, ki je vzgajanje za družbeno pravičnost in solidarnost, učinki pa se kažejo kot razgaljanje oblik nasilja, zatiranja, krivic in pomanjkanja ali odsotnosti priznanja tega, kar ljudje ustvarijo. Družbena pravičnost je tako množica praks, s katerimi ljudje na najrazličnejše načine dekonstruirajo grozote zgodovine in nečloveškost sicer človeških dejanj, neracionalne

učinke delovanja razumnih bitij in namesto tega omogočajo vključenost ter ustvarjajo povezanost.

Zgodovina pravice in pravičnosti je zato tudi zgodovina konkretnih oblik oz. praks, kajti pravičnost ni mogoča brez njih, kot poudarja Antoine Garapon, generalni sekretar ustanove *Institut des Hautes Etudes sur la Justice*. Kar koli naredimo v imenu pravičnosti, ima namreč obliko, pa naj bodo simboli, predstave, dejanja, obredi, slovesnosti ali kar koli drugega.

Danes živimo v svetu, v katerem je v ospredju tehnološki napredek in gospodarski razvoj, veliko manj pa so v središču pozornosti družbene razlike in neenakosti, redko razmišljamo o dezorientiranosti sodobnih družb, o nezmožnosti za refleksijo poti, po katerih hodimo, in o premajhni mobilizaciji produktivne družbene energije. Vse to velikokrat preglasi antidemokratski krik ljudi, ki so bodisi zadovoljni z obstoječim bodisi pripadajo eliti, ki po definiciji ne želi nobene spremembe, če ta ne pomeni še več istega.

Kapitalizem se vse bolj spreminja v to, kar Yanis Varoufakis imenuje *tehnofevdalizem*. V njem zaradi mehanizmov, ki omogočajo kopičenje premoženja, kapitala in oblasti, kajpak najbolj uspeva elita, saj ima v rokah vse troje.

Že nekaj časa smo priča tudi vnovičnemu vzpenjanju nestrpnosti, ki je neločljivo povezano s soočanjem z drugačnimi ljudmi in razlikami. To so obenem časi velikih političnih razhajanj, ideološkega novoreka, oviranja svobodnega delovanja, uveljavljanja moči izjem in distanciranja

► Dr. Dušan Rutar

od pravil oziroma standardov, ki so bili še včeraj nevprašljivi. Logika preganjanja drugačnosti tako dopolnjuje logiko izključevanja ranljivih in marginaliziranih skupin ljudi, od katerih se obenem pričakuje, da se bodo opolnomočili in se vključili v taisto družbo, ki jih sicer izključuje in potiska na rob.

Za potrebe družbene pravičnosti bomo zato morali v bližnji prihodnosti izumiti nove oblike demokratičnega delovanja in še bolj prepričljivo oznanjati temeljno sporočilo družbene pravičnosti, ki je: *Na družbenem vlaku, na katerem prevladujejo poleg podnebnih sprememb in pandemije vse večja hitrost kroženja in kopičenja informacij, dobrin in sploh vsega, hrup, nezmožnost samospoznavanja, medsebojna odtujenost in virtualnost komuniciranja, je treba potegniti zasilno zavoro, saj ni videti signalov, da se vlak zares hoče ustaviti.*